

ОТ ТЛЕЕЩАТА ЖАРАВА ДО СВЕТА В ПЛАМЪЦИ

Акад. Георги Марков написа „друга книга“ за Втората световна война

За най-голямата, за най-крвопролитната война – Втората световна, военачалници, историци, писатели и публицисти са написали толкова много изследвания, книги и спомени, че като че ли е трудно днес да се добави нещо ново. Но изтъкнатият наш историк акад. Георги Марков опровергава това почти аксиоматично правило. Излезе първата книга от „Друга история на най-голямата война“, тя носи заглавие „Разгарянето на пожара“ и е с марката на издателство „Захарий Стоянов“. Авторът й знае най-добре, че издадената литература за Най-голямата война е огромна и надхвърля като брой на заглавията и в обем страници историите на всички войни преди нея, но както се казва: „Това е друга история!“ Съхранената памет за войната дава ценната възможност не да зачеркнем, а „да теглим чертата на миналото“, убеден е авторът. Той е от поколението, което демографите наричат „следвоенното бейби бум поколение“, и е израснал под неотшумялото ехо на залповете и взривовите от Най-голямата война. Като млад историк се занимава с взаимоотношенията между Съветския съюз и САЩ в Антихитлеристката коалиция, а така също и с военнополитическите отношения между Царство България и Третия райх, но тогава ръцете на младия учен са вързани от разбирането за истината като „удобна и неудобна“, а правдата като „малка и голяма“. Историографията и в „Свободния свят“ по време на Студената война също има черно-бяла схема: „нацизъм равно на болшеvizъм“ и „Сталин и Хитлер са „разнояйчни тоталитарни близнаци“.

През изтеклите десетилетия въпреки „идеологическите спирачки“ Георги Марков продължава да „рови“ в историята на Най-голямата война и вярва, че ще се върне към любимата си тема. И наистина той се връща вече като зрял академик, уверен че може да премине от фактите към плодовете на размислите и техните разширяващи се обобщения. Неговата „друга“ история търси „третата истина на Ничията земя“ между двете фронтови линии, макар там да дебне опасността от попадане „под кръстосан огън“. Авторът съзнава, че ако някому не се хареса тази „другост“, то той има право да разкаже своята неподправена история,

както сам добавя „защото в науката само авторът е в единствено число, а гледните точки и историите винаги са в множествено”. Но в тази книга акад. Георги Марков се изявява като високо ерудиран мислител, който обобщава събитията преди фронта и на фронта, на всичко отгоре с блестящ стил и богат език, наситен с интересни „хрумки”. С право големият учен има и признание като „философ на историята”. Достатъчно е да си спомним книгата му „Любомъдрие на историята” или да прочетем само предговора на книга първа „Разгарянето на пожара”, онасловен „За войната като за война”.

Естествено акад. Марков започва „другата история” с причините за войната, тъй като „войната поражда подобно на природно бедствие, но не непредсказуемо стихийно явление като земетресението”. Затуй причините се търсят във „високата политика”, а, знае се, „политиката е съотношение на интереси и сила”. Главата за причините за Най-голямата война авторът е нарекъл: „Тлеещата жарава: Кои са злосторниците?”

В девет глави акад. Георги Марков разкрива „разгарянето на пожара”. Заглавията на главите са най-често с въпросителни. На много въпроси, вълнуващи не само него, а човечеството, търси отговор историкът. Ето някои от заглавията на главите: „Слънцето изгрява от изток: кога и къде пламва пожарът?”; „Версайските окови: Защо Германия „се пробужда””; „Войните в Абисиния и Испания: Какво е „ненамеса”?”; „Северната срещу южната стратегия на Япония: Коя е печелившата?”; „Умиротворението” в Европа: Война на изток или на запад”; „Мълниеносната”, „странната” и други войни: каква е разликата?”; „Разгромът на Франция и битката за Британия: Кой кого?”; „От Балканите до Северна Америка: Чие море е Средиземното?”; „Под знака на „Барбароса: Неочаквана ли е изненадата?”.

Книгата завършва със „Следва: Войната продължава”. В тази глава акад. Георги Марков осмисля написаното досега, като се опитва да се разграничи от подхода, при който причините и развоят на войната се нагласяват към изхода и последиците от нея, тъй като понякога те не съответстват. Но авторът не може да остане безучастен към „войната” между позиции и мнения, която продължава с неотслабваща сила по страниците на книгите. Тъй като той не може да не бъде и пристрастен

като наследник на една от страните на фронта и е подвластен на своята национална принадлежност. Книгата е богато илюстрирана и има пълно „Книгоописание за любознателните четци“.

Очаква ни втората книга на другата история, тя се нарича „Светът в пламъци“.